

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՌՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՐԱԿԱՆ

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԱՏԻՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ՏՐԱԿԱՆ ԶՄԻՌՆԻ ԴՆԵՑՈՒՄ 1875

ԹԻԻ 1022

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Հերդեկովինէն հասած լուրերն կը ծանուցանեն թէ օսմանեան կայսերական զօրագններն՝ քանիցս անգամ՝ որ ապստամբաց հետ պատերազմեր են, նշանաւոր յաղթութիւններ տարեր և զթշնամին հաշտեցնել են, որ խիստ սկիւր է բաղդատութեամբ՝ ի Հերդեկովինէն դանուած կայսերական զօրաց, որոց թիւն արդէն 25—30 հազարի կը հասնի, և օրըստօրէ աւելնալու վերայ է: Լոնտոնի Սթընդլէյ օրագիրն՝ վէննայէն Օգոստոսի 30 ամսութեան վերջէն հետեւեալ տեղեկութիւններ կը հրատարակէ՝ որ մեր զրուցածը կը հաստատէ:

«Պաշտօնական տեղեկաց մէջ տիրած կարծիքն այն է, թէ Հերդեկովինէն ապստամբութիւնը չունով պիտի նուաճի: Այն ամեն լուրերն՝ որ տարածուեցան ի մասին ապստամբութեան միոյ՝ Պոնիայի մէջ՝ բոլորովին անհիմն և սուտ են»:

Երոզական տէրութեանց դեսպանական բաղկամական միջամտութիւնն սկսաւ ի գործ դրուել Հերդեկովինէն մէջ: Ընդհանուր հիւպատոսք՝ որք նշանակուեցան բանախօսութեանց մտնելու ընդ գլխաւոր ապստամբաց՝ արդէն ի Մոսկուա կը գնաւ: Բայց մինչև ցայսօր տալիս հաստատուած տեղեկութիւն մի չկայ ի մասին այս բանախօսութեանց արդեանց: Ռազուզայէն հասած վերջին լուրերն կը ծանուցանեն թէ ապստամբաց գլխաւորը չեն ուզեր եղբոր մասնակցի լինել հրապարտուած խորհրդակցութեանը, որ Հերդեկովինէն հաշտութեանը կը վերաբերի, այսու ամենայնիւ երբ իմանան ի յիշեալ հիւպատոսաց պաշտօնապէս թէ եւրոպիոյ

տէրութիւնը որոշած են միաբանութեամբ՝ օգնութիւն չմատուցանել այս ապստամբութեան, յայնժամ տարակոյս չկայ թէ ապստամբաց զընդունել զմարդասիրական խրատներն մեծ տէրութեանց: որոց նպատակն է առաջարկել Բարձրագոյն Դրան, որ հաճի՝ կարելի եղածին չափ, բարւոքել զվիճակ ժողովրդոց Հերդեկովինէն: Բայց օսմանեան բարեխնամ կառավարութիւնն արդէն որոշած է յիշեալ երկրին վարչական բարեկարգութիւնը և ժողովրդոց վիճակին բարւոքումը: Կայսերական գործակալ վեմմա Սերվէր փաշան հրահանգ ունի հրապարակաւ ծանուցանել ի Մոսկուա՝ Բ. Դրան բարեգութ և արդարասէր այս տնօրէնութիւնը:

Լոնտոնի Թայմս օրագիրն հետեւեալ կերպիւ կ'համարձակէ կայսերական գործակալին տրուած հրամաններն.

«Սերվէր փաշան հրահանգ ընկալաւ, կրօն, հրատարակել Մոսկուա քաղաքին մէջ յայտարարութիւն մի, որուն նպատակը պիտի լինի ապահովելու զհասարակութիւնը թէ կայսերական կառավարութիւնն թոյլ պիտի չտայ որ հարստահարութիւններ և ապօրինաւորութիւններ գործուին, թէ պիտի հանէ և պիտի պատժէ այն ամեն պաշտօնականներն որք բռնութեամբ գործքեր ըրած են, թէ յատուկ ատեան մի կազմել պիտի տայ քննելու համար զգանգատներն այնցիկ՝ որ բարբարոսական ընթացից զոհ եղեր են, և հատուցումն ու արդարութիւն պիտի ընէ նոցա, եթէ իրաւունք ունին»:

Փարիզի Մոնիթօր Տիֆլիսի օրագիրն կը հրատարակէ թէ Գաղղիոյ հասարակապետական կա-

ռավարութեան կողմանէ Արեւելի իւր հիւպատոսաց և դեսպանական պաշտօնակալաց հրահանգ տրուած է որ ամեն բանէ յառաջ աշխատին ժողովրդոց միտքը հանգարեցնել և հաստատուն պահել իրաց ներկայ քաղաքին վիճակը (Statu quo):

Գիտել արժան է որ օսմանեան հպատակ կնոջ մը անշարժ ստացուածքը՝ զկնի մահուան իւրոյ, իւր ըծակցին կամ իւր զաւակացը չիյնար ըստ օրինաց՝ եթէ օտար տէրութեան հպատակ են:

Յանցելումն արտաքին գործոց պաշտօնարանը այս խնդրոյն վրայօք տեղեկութիւն ուղեւոր Պետական խորհրդէն, հարցուց թէ յիշեալ օրէնքն դարձեալ ի գործ պիտի դրուի՞ զկնի պայմանագրութեանն՝ որ իրաւունք կուտայ օտար տէրութեանց հպատակաց՝ անշարժ ստացուածոց տէր լինել օսմանեան տէրութեան մէջ:

Պետական խորհուրդն (Շուրայի Տեվէթ) զկնի հարկաւոր վիճարանութեանց և քննութեան, ի նկատի առնելով թէ պարտ է զանազանեալ անշարժ ստացուածոց տէր լինելու իրաւունքն ժառանգութեան իրաւունքէն, որոշեց թէ օսմանեան հպատակի մը բնական ժառանգներն եթէ օտար տէրութեանց հպատակ են, իրաւունք պիտի չունենան ժառանգութեան՝ ըստ վաղեմի օրինաց: Այսու ամենայնիւ անշարժ ստացուածքն օտար հպատակաց, որոց կառավարութիւնքն ընդունած են զպայմանագրութիւնն՝ որ անշարժ ստացուածոց տէր լինելու իրաւունք կուտայ իրենց ազգայնոց, նոյն օտար հպատակաց անշարժ ստացուածքն կիցնան իրենց ժառանգացը, թէ օսմանեան հպատակ և թէ օտար տէրութեանց հպատակ լինին:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Ասունը Անասունէն ինչ տարբերութիւն ունի: Ժողով՝ Դ, 18—21

Ինչ տարբերութիւն ունի Ասունը երկրիս մեջ ծնած անասուններէն, երկուքն ալ ծնած են ման անաւակ մեկտեղ կ'սպառնին հասարակօրէն: Մարդը կը ծնի իբրեւ կենդանի և երկալայ Ասունը ըլլալու, իսկ այլ կենդանիք եւ տերութիւն անասուններէն մեջ միշտ են մնալու: Բնութեան մեջ ինչ վիճակ որ կայ այն ամեն տեսակ կենդանիներու, չորս ժառանգէ են վճիռ տրուած պզտիկ են մեծցած և անասուններու: Մարդը կը ծնի լալով և ողբով իսկ անասուններ ցաւօք են ծնունով, օրըստ գոն կապրին սահմանով տրուած բաժնիկն ընկած բնական պիտիով, իսկ մարդը բացի բնական պիտիէն կապրի ան նաեւ արհեստի գիտով, իր վասն աւելի մարդ քան զանասուն և դատապարտուած վշտալի ցաւով: Անասունները իրենց ձագերը՝ մեծցնելէ ետք զանոնք կը մոռնան, զոռ ձագերնուն սրտեղանք մեզէն խորհիլ են տրամիլ ճիւղէն կը վերցնան: Մարդս ձանձնալով իրմէ ծնածը կ'տանի ցաւէն մինչ ի գերեզման, հետեւ ալ մեկտեղ անոր պիտիներու տանջող են մաշող հոգիքն կիզակն: Այլ բոլոր վիշտեր բաւ չ'սեպուելով մարդս կ'տանջի խղճի ալ վախով, Գալիքին մեջը այն յայտնուելիք մեծ տեսնական սոսկալի ահալ: Բայց անասուններ հանգիստ են խաղալու և այս ցաւերէն ազատ մնալով, իրաւոր մարդն է՝ իսկ դատապարտուած որ կուտէ հացը քրտանց վիշտերով: Պատիւ հաւատք կը սորովեցնէ մեզ այն երկնային երջանիկ փառքը, որմէ անասունը զուրկ կը գտնուի անմահ մնալով ունեւալ այն կեանքը: Կրօն յետ աստեաց կայ պատրաստուած մեզի վեր հանող երկնային կառք մը, որ եւ վախեալ մարդկային կեանց տրիտուր վշտաց այն վերին գահը: Հոն պիտի բերկրիլ են պիտի ցնծամ ոսկի քնարով ալեւորք երգեմ, զայս վար դրած գլխով խոնարհած ոսկի բռնավարով Գառնուկը խնկեմ: Հիւսկներ հագած արմաւեն բռնած սեղանին առջին բնաք պիտի գարնեմ, Կենացս վիշտերէն ելած ազատած հոն պիտի վազեմ որ հանգիստ առնեմ: Այս իսկ գիտցիք ասունին ունեցած այն անասունէն իր տարբերութիւն, Միայն հաւատքն է կռուայ մեզ սորվիլ մշտնջենական սուրբ անմահութիւն:

Ս. ԱՐԻԿԵԱՆ

ՍՍՏԱՆՍՑ, ՅԱԶԿԵՐՏ, ՔԱՂԱԿԵՐՆ

Յայտմ ժամու եղեւ միաբանութիւն երկից կամարարացն առ իրեարս, որք ի միում աւուր յարեան ի պատեհագմ ընդ եկեղեցիքն Աստուծոյ . . . : Ի մատեանն յաղագս Դարի եւ Մովսիսի խորհեցաւոյն:

Երբեմն եղաւ երեք ժողով եկեղեցւոյ հակառակ, որոց էին Սատան, Յազկերտ և Քաղկեդոն՝ նախագահը. Այս միութիւնը ի հիմնդ երոգը եղան դարու ժամանակ, Այն միջոցներ՝ յոր զարեւ նոր թողին Մեսրոպ և Սահակ: Սոյն նշաւապետը Բրիտանական եկեղեցւոյ թըշնամիք, Բայց անոնց դէմ յարեան ահա Աստուծոյ՝ յոյժ քաջարիք. որոց յաղթեալ ամբօթահար և կորակոր թողուցին. Գանգի ամենք ներշնչուած էին հոգւով երկնային: Սատանային կողմն էր շարուած ամեն տեսակ մղուլիւն, Սոսկալիթիար(4) եօթ հրէշներ, եղծողը մարդոց բընութիւն, Անոնց ձեն էր խիստ այլանդակ, կեցած Պետին առաջի՝ Ըսպառէին ահա անոր՝ տալիք իրենց պատգամի: Քաղկեդոնի աղանդապետ էր ամբարիշտն Եւտիքոս, որ պաշարպան ունէր իրեն ըզրատորիարը Դէոսկրոս. եւ սոյնք իրենց համախոհներ առած՝ նըստան ի ժողով, Կըպընդէին իրենց մուր կարծիք. տալին մեծ վերդով: Իսկ Յազկերտի կողմն էր կեցած Դենշապուհն այն քաջ ըննիչ, որու եղած էր արբանեակ՝ վատթար վասակն և դըրժիչ: Ասոնք ալ հոն խըրոխտապանձ կոկողավիզ սոնքային, Կարծելով թէ ոչ ոք ատակ զինիլ իրենց մեծ ուժին: Սատանային ելաւ դիմաց մի կոյս կարն գեղադէմ. Բրիտանական էր սա հաւատ, հաւատք հըզօր և վըսեմ. իր հետ սենէր հաւատարիմ երկոտասան զօրապետք: Աստուածաբաւ սուրբ Առաքեալք, ճըշմարտութեան կարապետք: Այս խումբին մէջ քառավորակ դետեր կային Սիօնին, որոնք իրենց քառեակ բղխմամբ այս տիեզերք արբուցին: Աւետարանք էին չորեակ, վըկայք գործոց կուսածնին:

(1) Եօրն մոլորքիւնք կամ մահացու մեղք:

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ի Հնդկաստանէ կենցաղագէտ և բանբուն բարեկամ ոմն բարեհաճեալ է, ըստ խնդրոյ մերոյ, գհեռեալ կարեւոր տեղեկութիւնսն տալ մեզ 'ի վերայ իրաց Պրամանիոյ: Տեղեկութիւնք, որոց 'ի վերայ հրաւիրեմք զձանր ուշագրութիւն ընթերցողաց մերոց:

Յարգոյ խմբագիր,

Ի պատասխանի հարցիդ եթէ զինչ իցեն կարծիք իմ յաղագս նշանաւոր համակրութեանցն ցուցելոց 'ի մտոյ յարքայէն Բրմաստանի առ ազգ մեր, գրեմ զայս քանի տողս:

Թէպէտև ոչ եղեալ բնաւ յերկրի անդ, չկարեմ յանձնի գրաւել զգիշտ գիտութիւն հանգամանաց նորա և կամ զքաղաքական պատահարաց դիպելոց անդ, սակայն ցորչափ ինչ ուսեալ եմ մինչ ցարդ 'ի լրոյ և 'ի յրախտից, տամ ձեզ զառանձին տպագրութիւնս իմ:

Նախ համարեմ զբարեկամական ցոյց համակրութեանդ այդ, կամ կողմնադրութեան իմիք առ Հայս 'ի դիմաց արքային Բրմաստանի ոչ նոր իմն, այլ 'ի վաղնչուց 'ի յայտ եկեալ, գոյացեալ յորժանաւոր աղբերէ, այն է 'ի սակն հաւատարմագոյն և պատուական ծառայութեանց, մատուցեալ նմա և տէրութեան նորա 'ի Հայոց ոմանց, որք կրէին զհասարակաց պաշտօն ընդ իւրե:

Բաւական է նկատել զի առաջին Եպարգոս կամ նախարար առ «ուկեղէն» գահին էր երբեմն հայկազն ոմն, որոյ իմաստութիւն և քաջ հմտութիւն կառավարելոյ զայնարհն համարաւ հարեալ էր յիւրեմ ժամանակի, որչա՛հ մի միայն պաշտօնեայ պետութեանն եղեալ, որ անշուշտ իւրոյ յիշատակեալն դերագանց սկսաբամբք և քաղաքակրթութիւն հոգանալուն 'ի հանդէս ամէր զկարեւոր և ակնաւոր արդիւնս հաւատարիմ ծառայութեան իւրոյ 'ի բարեխառութիւն աշխարհին, այսինքն որքան ներքին նմա կիսաբարբարոս վիճակ և օրէնք արքային, Հուայ զի նախարարն այն և այլ Հայ պաշտօնատարք թագաւորին կարի յոյժ պիտանի գտան 'ի ժամանակի պատերազմին ընդ Անգլիացոց 'ի անօրէնութիւնս իրաց, ըստ կարի թեթեւաշուքանելով զձախորդ և զվնասակար հետեանս

նորին առ տէրութիւն նորա: Զայս ամենայն ունելով առաջի մտաց, իցէ թէ՛ երախտագէտ զգայմամբ հանապազորդէ վեհափառութիւն նորա զիւր կողմնասիրական մարդ ասիրութիւն առ ազգ մեր: Եւ առ քահանայս մեր եցոյց միշտ զյատուկ մտադրութիւն: այլ որպէս իմանամ և տրուր եմ՝ ոչ առանց ենթակայելոյ սոցա ըստ կռապաշտական ծիսի աշխարհին վատթար քան ստրկական արարողութեանց (զոր խորշիմ 'ի ստորագրելոյ) առ ընդ ունելոյ 'ի թագաւորէն զուրու կամ շնորհ իմն:

Նաև որպէս ընդ թագաւորս ամենայն անքաղաքակրթ ազգաց, չէ հնար և ապաւինել 'ի շնորհ կամ 'ի մարդասիրութիւն թագաւորին Բրմաստանայ: Ի յապտամարութեան որդւոց նորա 'ի 1866 ամի, Հայ ժողովուրդն գտեալ ըզկեանս իւրեանց 'ի վտանգի տպաստանեցան առ Բրիտանիկ հիւպատոսն վասն պաշտպանութեան: որ և էառ զնոսա ընդ հովանեալ իւրով իբրև զքրիստոնէակից եղբարս: Յայդմ ժամանակի պատուելի վաճառական ոմն 'ի Հայոց՝ Պ. Մարգար Դաւիթ Արարհամեան Զուգայեցի՝ որ ունէր համարու մեծ առաջի արքային, կամեցաւ (ըստ պարագայից ինչ) միջնորդ խաղաղութեան հանդիսանալ 'ի մէջ հօրն և ապստամբ որդւոցն: Բայց բռնակալ արարին զնա զօրք արքային, արկին 'ի բանդ և 'ի հարուածս սաստիկս, և հուսկն զրաւեցին զնա 'ի կենաց հրամանաւ իսկ արքային:

Արդ՝ նկատմամբ այժմու կարի բարեհամբոյր վարուց թագաւորին Բրմաստանի առ ազգ մեր ապացուցեալ մանաւանդ յառաքումն դեսպանութեան առ սրբազան Հայրապետն մեր յԵմմիսին, և յառաջակելն նմա (տարօրինակ առաջարկութիւն) վիճակաւորել յերկրի իւրեմ՝ եպիսկոպոս մի(1), թուի ինձ ինքեանց հետ առնու իմն խորհուրդ քաղաքագիտական: Այլ է ըստ կարծեաց իմոյ՝ նպատակ ընդ 'ի միջնորդութեամբ նորին Արքութեան բախայցէ զբարեկամական հաղորդակցութիւն ընդ մեծի կայսերն Ռուսաց, լուեալ գորով (և անշուշտ զինձ ազայն

(1) Յոռասմբ գի եպիսկոպոսն ոչ հպատակից գիւնքի կռապաշտական արարողութեան 'ի վեր սնդր յիշատակեալ, այլ ընտրից յառեալ տալ զհրաժարական իւր, օրինակ կալեալ իւր՝ գոնէ գերեթին մանկուհս «ննցն բորբոքելոյ»:

վարկ եղեալ նմին քան զիսկութիւնս) եթէ ի կաթողիկոսն մեր ունի զկարեւոր իմն աղդեցութիւն ընդ կայսերական վեհափառութեան, և մարթ է նմա թերիս զկարեւոր արդիւն գործել յապագայ օգուտ թագաւորութեան իջը մաստանի: Քանզի յաւուրս յայտնիկ թուի թէ ընդհանրապէս զմեծ փափաք և ջանս ցուցանի թագաւորն յապահովել ինքեան զբարեկամական յարաբերութիւնս ընդ թագաւորութիւնս օտար ազգաց, որպէս յա ցեալ ամի առաջեալ էր դեսպանս 'ի Պարսկաստան և այժմ՝ այդու երկրորդ իսկ հսկայական քայլին կամի մատուցաւ հզօրագոյն պետութիւն: որով ակն ունի շահել մեծաւ զգրութիւն իմն մարթանայ մաքառիլ իւրք երբ հարկ իցէ, ընդ տիրապետող դրացիս իւր ընդ Անգլիացիս, որք ընդ բռնակ ունին միշտ «զօսկեղէն ոս» (Colden's Book որպէս կոչի) նորին վեհափառութեան: Սակաւայ յառաջ ծագեցաւ իսկ մեծ դժտութիւն 'ի միջ երկուց տէրութեանց, որ սպառնայր պատերազմու վճարել: սակայն գուցէ հրեշտակութիւնն արձակեալ այժմ՝ անդ 'ի փոխարքային Հնդկաստանի, մարթիցի 'ի կարգի գնել զառիթն անհամաձայնութեան, և կարծեմք բարւոք է արքային անսալ 'ի ժամու ձայնի պատգամաւորին եթէ կամի զկողմ մնաց կալուածս իւր յապահովի ունիլ:

ՀԱՄԱՌՈՑ ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԻ

Արշալոյ 1014 թուոյն մէջ Տիֆլիսի ՄԱԿ լրագրէն քաղելով «Հայկական Աշխարհ» կոչուած ամսական տետրակին խմբագիր Հ. Խորէն Ստեփանէ վարդապետին Շուշիէն 'ի Բագու հրաւիրելու հրատարակեցինք, մեր կողմանէ հետեալ տողերն յաւելցնելով ամենայն բարեմտութեամբ:

«Սիրելի է մեզ յուսալ թէ արժա. Խորէն վարդապետ Ստեփանէին 'ի Բագու երթալն արդիւնաւոր պիտի լինի ոչ միայն 'ի մասին դատական յստաջանութեան, այլև, քրիստոնէական իրաւունքներէն զարգացման նրկ ստմամբ: Քանզի երեւանի և Շուշիի մէջ լրաւ նուս նայելով յիշեալ ուսումնական խմբագիր վարդապետին ներկայութիւնս, դժբաղդաբար

Որ Վեղիսորէն աստուածային ճշմարտութիւնք բղխեցին: Զքենցադափայլն իր հետ ունէր այլ եօթ կուսանք հրաչափեղք, Բաշ Խոյնեանք՝ Հրեշից դէմ՝ վիթխարիք և անհեթեթք: Կուսանքն էին սրբապետածող եօթնարփեան շնորհք քր Հոգւոյն, Կոյն մըրցելով Սատանի-հետ՝ հանդիսացաւ աննըկուն:

Քաղկեդոնի սիւնհոգին դէմ՝ վիճողք էին զօրաւորք, Երկնազդեցիկ ոգիք այն, Հարափառաց անաւորք:

Գրիստոսագեղեց Բարունք սոքա, աստեղք շողունք Սիօնի, Ի սոյն մըրցանք(2) քաջ փայլեցան Մովսէս, Դաւիթ՝ արքա արհի:

Սոյն մեծանուն, Հայկազուններ՝ անաղօտ ջանք Հայկայ տան, (Դաւիթ անյաղթ փրկիսոփայ, քերթողն Մովսէս Խորենեան)

Աթենացոց իմաստասէրք և՛ աստուածաբանք գըլեցին, Արքայն, Գըլխոյն(3), Յոբնաղ(4) Պօլիս ամի ի բերան մընացին:

Այն ինչ ամուրթս այսպէս յապուշ կըրթեցին Յոյն իմաստունք, Եանկարծ գուշց Մարկիանոս—«Մովսէս, Դաւիթ՝ են մեծ ուխք: Հանճար յորդեն, մեղքը ծորեն, ունին լեզուք ճարտասան:

Աթենական մեր նահանգէն հընչող փողեր ծագեցան»:

Ասոնք երկուք՝ մէն մի ընտիր վաճառական հայկազուն, Պաշարներով իրենց նաւերն բարձին զեզուն թաթաղուն:

Ակունք ընտիր և պատուական և գեղեցիկ մարդըրիւք Բերին աշխարհ մեր Հայաստան: Կենդանացան սիրտք և միտք:

Այն ինչ Յազկերտ իւր չարիմաց արբանեկօք խըրխտայր, Գրիստոսական կըրօն ջընջել Հայաստանէն՝ ըսպառնայր:

Ահա մէկէն ներկայացան երեք անձինք քաշարիք, Յովսէփ, Դեոնդ, Վարդան՝ Հայոց սիւնք և պարխապ անառիկք:

Քաջ գումարտակ ի միասին, ուխտեալ արի մարտիկներ՝ Պարզած էին Հայ դըրօշակ՝ գրուած վըրան սոյն խօքեր

«Սէր, Միւս-Լիւն», զոր տեսնելով՝ զարհուրեցաւ գոռն Յազկերտ:

Ամթահար եղաւ վազակ, տեղի տուաւ Պարսից կեշտ:

(2) Թեւե սոքա ոչ գտան ի ժողովն Քաղկեդոնի: այլ ապա ի Պօլիս ընդ Յոյն Լիստուածաբանս եւ իմաստասէրս մըցեալ՝ քաջայայդ հանդիսացան:

(3) Իսկ Պօղքեր քաղոհին վիրաւորեալ յոյժ՝ տեսանելով զնոսա (Մովսէս եւ Դաւիթ) ոչ յաղթեալ այլ յաղորդ երեւեալ, բազաւորն Մարկիանոս հրամայեաց ի բաց գնալ ժողովոյն եւ շնորհակալ լեալ 'իւրեքի եւ Մովսիսի: Ի մատենան յազազ Դաւիթ եւ Մովսիսի:

(4) Եպիսկոպոս պալատին, աշակերտ Նեստորի անիծելոյն

Մեղապալոյսի կռատանդոնալոյսի:

Հոս շահատակք սուրբ կըրօնին ողի ի բռին մըրցէին, Կըրակ ու բոց իւր աչքերէն ժայթքէր Յազկերտ մեղքին, Հոս էին քաջք Խորեն, Արտակ, Տաճատ, Հմայեակ և վահան, Ներսէս, Արտէն և Գարեգին, քաջ Խոյնեանք քրիստոսեան:

Առիւծքս երկար մըրցելէ ետք փոհակաց հետ ամենի՝ Կարմիրն վարդան կարմիր արևամբ կարմիրք երես մեծ դաշտի:

Իւր յաջերով ինկաւ թէև գիւցաղնաբար յայն մարտին: Բայց Հայրենիք, Կըրօն և Ազգ փրկեց ձեռքէ Յազկերտին:

Սոսկաց Յազկերտ, սոսկաց Պարսիկ, եղան ամենք յուսահատ: Հայն ու կըրօն և Հայրենիք թողուց անդէն հա՛ աղատ:

Ըսաւ մըտքէն—«Ինչպէս հըզօր քրիստոնէից է Աստուած, Զոր դաւանողք՝ հուրէ, սուրէ երբէք բընաւ չեն վախցած»:

Այսպէս պարտեալ սոյն Եռապետք՝ կորակուր և ամօթհար Տեղի առին: քանզի Հայոց էր հանճարին Ոսկեդար:

Նոյն դար իր հետք թողուց Հայուն՝ նուիրական յիշատակք, Հայն նոյն դարուն պարտաւորի իւր գոյութիւնն ու իւր կեանք:

Փառք մեր դարուն, թէ չիք Յազկերտ, պակսին միթէ ուխիք:

Հայոցըս դէմ ո՛րչափ արգեօք կըկազմուին խորհուրդներ... Թէ ոչ յայտնի՝ այլ միշտ թագուն, բայց ո՛ւր Դեոնդ, ո՛ւր Յովսէփ:

Դաւիթ, Խորէն, ո՛ւր նըմանիքն: չըկան հիմա, ըլլան ե՛րբ:

Ինչո՞ւ կըղերք չեն սընտիր անոնց շընչովք ու հոգւովք:

Որ Հայուն կեանք պաշտըպանեն թընամեաց դէմ՝ անողք:

Օրհնեալ որոնք անոնց շաղաղ կըհետեւին անմոլար,

Ասոնք Հայուն են էութեան և կենաց միշտ փրկարար:

Մեր թընամեաց չեն բաւականք՝ Ներսէս, Նարայէ, Մըկըրտիւ(5)

Ինչո՞ւ Հայոց կըղերք նըստին գատարկ, չեն մեզ արծարծիք:

Կըղեր, առւր մեզ լոյս, գիտութիւն, ասոր մէջ է Հայուն կեանք:

Տուր որ յարգենք ըզքեզ սըրտանց, յինչ ծառայեն այլա՞փ վախ:

Վանքերն չինած են մեր նախնիք, ըլլալ Մըլա գիմարողք:

Բայց նոյնք եղած են ապաստանք՝ սընուցողաց փոր և՛ որկորք:

Եթէ լինին վանուց բընակք Աթենասայ հետեողք,

Հայք չեն ըլլար յայնժամ՝ այո՛ օտարէն լոյս մուրացողք:

Լոյս տան վանքեր, ըլլայ մէն մի կըղեր Մեսրոպ և Սահակ, Տեսնես՝ ո՛րչափ Հայն առնու փայլ, բերէ իւր ձեռք նախկին փառք:

Տեսնես՝ ո՛րչափ արդի(6) Օրէնք առնու ոյժ և զօրութիւն,

Տեսնես՝ ո՛րչափ խաւարն մեզմէ խոյս տայ պիտի յոյժ հետուն:

(5) Սրիմեան:

(6) Ազգային Սահմանադրութիւն:

ազգային ցաւալի երկպառակութեանց առիթ եղած է . մինչդեռ հեզ և խոնարհ Յիսուսին աշակերտի մը գլխաւոր պարտքն է Աւետարանական սէրը քարոզել ուր որ երթայ : Վասնզի առանց սիրոյ չի ք ազգային յառաջադիմութիւն, ոչ ուսումնասիրական և ոչ բարոյական» :

Մեր այս քանի մը տող ազգասիրական յորդորանաց 'ի պատասխանի , «Ճ. Բ. Շուշեցի» ստորագրութեամբ , յոյժ ընդարձակ յօդուած մի կարգացնէք ՄԱՍԻՍԻՆ մէջ՝ Շուշեցի յաղարկելու Այս յօդուածն (որ նոյն լրագրին քանի մը թուոց մէջ 7—8 մեծ էջեր գրաւած է) մեր լածը և գրածը վրայադրութիւն համարելով , իբրեւ երկրորդ Լուսաւորիչ կընկարագրէ զարծած . Հ. Խորէն Ստեփանէ վարդապետն և նորա ազգասիրական գործքեր կընծայէ , մի առ մի յառաջ բերելով զայն աիկ : Մեք յոյժ ուրախ կըլինեմք մեր լրածն սխալ եղած լինի և յօժարամիտ եմք հաւատալու 'ի նպատտ յիշեալ վարդապետին եղած գովեստից : Բայց սրովհետեւ այս գովեստներն ինչպէս վերը ասացինք , ՄԱՍԻՍԻՆ մէջ 7—8 մեծ էջեր կըգրաւեն , և մեր գրած քանի մը տողից դէմ չափազանց երկար պաշտպանութիւն մըն է , յորմէ կարօտութիւն պիտի շունենար ամբաստանելն , եթէ նորա անմեղութեանը վերայ վստահ լինէր յօդուածագիրն , ուստի իրաւունք կրնամք ունենալ տարակուսելու նորա գրածներուն ճշդութեանը վերայ . մանաւանդ որ նոյն ինքն յօդուածագիրն՝ Արշալուսոյ գրածն՝ կերպիւ իւրեք կըհաստատէ իւր հետեւեալ տողերովը .

«Ես չեմ պնդեր թէ Հ. Խորէնի ներկայութիւնը ոչ մի տեղ և ամենափոքր երկպառակութեան պատճառ եղած չէ : Ես արդէն յիշեցի որ խաւարը միշտ լուսին հակառակ է : Ո՛ր տեղ մտնում է նորութիւն՝ նոյն տեղը հնութիւնը զրահաւորուած ելնում է ընդդէմ . որ տեղ երևում են աչք բացողներ , նոյն տեղը փակողները և կուրացնողները անհաշտ թշնամի են» :

Եւ միթէ Արշալուսոյ յանցաւոր կրնայ համարուիլ , երբ ճիշտ այսպիսի պարագայից համար կըյորդորէր ազգասիրաբար զարծա . Ստեփանէ վարդապետն , որ Աւետարանական սէրը քարոզէ ուր որ երթայ , հետեւելով օրինակին հեզ և խոնարհ Յիսուսին , որում աշակերտիլ ուխտեալ է :

Ըստ խնդրոյ միւր 'ի բարեկամաց մերոց ճապարակ (որ 'ի Հնդկաստան) , պարտ անձին համարմք հրատարակել զհետեւեալ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Թարգոյ խմբագիր ,

Յամի Տեառն 1868 , պարոն Արքահամ տէր Աւետ մահտեսի Յովհաննէս եղիազարեանց քեռայր իմ , որ վարէր յայնժամ՝ պաշտօն 'ի հեռադատան իսպահանայ , գտանէ պատուէր 'ի թէհրանայ 'ի Հայ վաճառականէ ուսման և յրնատանոյ իւրմէ՝ գնել և առաքել նմա ապրանս և փոխանակ արժէից ապրանացն քարշել փոխանակագիր 'ի վերայ իւր : Պարոն Արքահամ կատարէ զպատուէր վաճառականին թէհրանայ որ սրպէս ասենն , գրեալ է 'ի փոխանակագրին զնդունելութիւն իւր . այլ նախքան զլրումն պայմանաժամուն հատուցման՝ սնանկացեալ , չարէ պատուել զայն : Չփոխանակագիրն յետառաքեն յիսպահան , և պարոն Արքահամ լուեալ զի կառավարութիւն Պարսից՝ յորոյ գանձատանէն ընկալեալ էր զգումարն՝ յիւրմէ պահանջեցէ զգումարն , մեկնի յիսպահանայ գնալ 'ի թէհրան : Յետ այնորիկ լսեն ընտանիք նորա թէ հասեալ է նա 'ի թէհրան . բայց և անտի ելանէ անլուր : Սակայն մինչև ցայսօր չգիտեն թէ ուր իցէ նա , կամ զինչ պատահեալ է նմա : Արդ՝ քանզի այլ ամենայն ջանք մեր վասն գտանելոյ լուր ինչ զնմանէ 'ի գերեւ ելին , խնդրեմ զի շնորհ արարեալ հրատարակեսցիք զնմանէ յայնպիսիս թէհրան Արշալուսոյ լրագրի ձերում . թերեւս ոմանք 'ի մարդասէր ընթերցողաց ձեռոց գիտիցեն ինչ զիշեալ պարոն Արքահամ և կամիցին հաղորդել ինձ զայն : Եւ ես խոստանամ , զի որ ոք յայնեոցէ զհաւատի իմն լուր զկենդանութենէ կամ զմահուանէ նորա , բաց

'ի բաղում չնորհակալեաց , ընկալցի յինէն նաեւ արժանի պարգև մի :

Բուլիլինգ (Ճապոն) , 8 Մարտի 1875 :

Պատար տէր Պալստանեան :

Եւրոպիոյ մայրաքաղաքի մը մէջ բնակեալ ազգասէր բարեկամ մին , որում առաջարկուած էր խնդիր մի 'ի զարգացումն Ազգին , հետեւեալ խոհական տողերն կըգրէ մեզ 'ի պատասխանի , որ անշուշտ իւրաքանչիւր ողջամիտ զմիւռնացի Հայու վերայ տիւր տպաւորութիւն պիտի ընէ :

«Կարեւորագուծնից քան զայդ՝ պէտք ունի ազգ մեր . գրոց՝ որ կարիցեն ազգել 'ի մեզ զսէր և զմիութիւն : Չի եթէ առանց այդ ոցիկ՝ և հզօրագունից իսկ ազգաց և ժողովրդոց անմարթ է կալ մնալ 'ի հաստատութեան , քանի առաւել մեզ՝ որ եղէգն եմք հոգմալար . . . Յու է ինձ , զի զայդպիսի երկպառակութիւն տեսանեմ և 'ի Զմիւռնա , ուստի նախ առաջին ծառայեալ հոչակեցու յազգիս եռանդն ազգասիրութեան և ոգի ուսումնասէր :

—Դարձեալ ուրիշ երկրի մը բնակիչ ազգասէր և քաղաքագէտ բարեկամ մին՝ իւր սրտին ցաւըն յայտնելով մեզ իզմիրի Հայ ժողովրդեան երկպառակութեանը վրայօք , այսպէս կըգրէ :

«Յաւագին անցք քաղաքիդ՝ վշտացցին դարձեալ զսիրտ իմ : Տէր այց արասցէ ազգի մերում , որ յուզի և խռովի ընդ ամենայն տեղիս վասն սնոտեաց և եթ , և համարի թէ պաշտօն իմն մատուցանէ յառաջադիմութեան ազգին . այնինչ յետս ընդ կրունկն դառնամք . . . գէթ իմով տեսութեամբ» :

ՄԱՍԻՍ լրագրոյն Օգոստոսի 21 , 23 և 26 թիւերէն քաղելով՝ ուրախ սրտիւ կըհրատարակեմք ազգային զյետագայ լուրերն 'ի տեղեկութիւն Արշալուսոյ հեռաւոր ընթերցողաց :

«Վսեմա . Տատեան Յարութիւն էֆէնտիին արտաքին գործոց նախարարի խորհրդական անուանելին՝ ինչպէս մեր ազգին՝ նոյնպէս և օտարազգեաց ալ գոհութիւն պատճառած է : Այս ընդհանուր գոհութիւնն անժամանակ ազգացոյց մ'է ոչ միայն իւր բարձր արժանեաց , այլև իւր ազնիւ բնաւորութեանն , որով ամենուն համարմանը հետ և համակրութիւնը գրաւած է :

«Բարձրապատիւ Մեծ—Եպարգոն հինգշաբթի օրն արտաքին գործոց նախարարութեան Միւլիթէշար վանմա . Տատեան Յարութիւն էֆէնտիին հետ վիւժէլա շողենաւով Թարապիա և Պէօյիւքտէրէ երթալով՝ փոխադարձ այցելութիւն տուաւ դեսպանայ» :

—Ամենապատիւ Ս. Պատրիարք հայրն անցեալ չորեքշաբթի օրը՝ Քաղաքական ժողովոյ առեւտարութեան վեմա . Մագսուտեան Սիմն—Պէլին հետ բարձրա . Մեծ—Եպարգոսին երթալով՝ Ազգին կողմէ մատուցուած ինչ ինչ խնդրոց վրայ խօսեցաւ : Նորին Բարձրութիւնը սիրալիր ընդունելութեամբ պատուեց զՍ. Պատրիարքն և գաւառական ազգայնոց վիճակին վրայ՝ Նորին Սրբազնութեան տուած տեղեկութիւններն ու շարքութեամբ լսելով՝ խիստ քաջալերական խոստումներ ըրաւ , վստահացնելով թէ Բարձրագոյն Դուռը՝ և մասնաւորապէս Նորին Բարձրութիւնը պատրաստ է միշտ սիրով լսել Հայոց ազգին արգար խնդրուածքն և անյապաղ տնօրինել զարժանն» :

Ս. Էլմիածնայ ԱՐԱՐԱՏ ամսագրոյն Յուլիսի տետրակին մէջ ընթերցուածը զհետեւեալն .

«Նոր—Նախկանէն անցեալ Յուլիսի 23 ամսաթուով ստացեալ մի գրութենէն հետեւեալ պարբերութիւնը կըքաղեմք :

«Նորում պարոն Մկրտիչ Սանասարեանց 'ի ճանապարհի՝ Պետտիկորս գնալու միջոցին , այցելութիւն արաւ տեղոյս վանուց , և ժառանգաւորաց դպրոցի աշակերտաց յառաջադիմութեան և տուած պատասխաններին ուրախակից լինելով՝ խրախուսելոյ մօռք ընծայեց 'ի պէտս ձրիավարժ աշակերտաց չորս հարիւր ուսուցի , և խոստացաւ հարկաւոր դասական պիտոյք և

գործիքներ ուղարկել 'ի Պետերբուրգայ . միանգամայն առաջարկեց հարկաւորութիւնք հաղորդել ինքեան : Հետը բերած էր նաեւ երկու ուսումնական մարդիկ» :

Ի տեսչութեան Ճեմարանի սրբոյ Էջմիածնի .

Նորագութիւն շինուածոց ձեմարանիս որոց Էլմիածնի աւարտեալ գոլով ըստ մեծի մասին ի սկզբան ամսեանն Յունիսի անցելոյ , աշակերտք նորին 65 թուով , որք ի հերուն հետէ պատրաստ պարեալք էին ի Ղաղարապատ անուանեալ հիւրանոցի վանիցս , փոխադրեցան ի ձեմարան այսր ի 10 նորին ամսոյ , և հարցաքննեալք ըստ օրինի՝ բաշխեցան յիւրաքանչիւր դասարանս :

Ըստ այժմու նախագծի կանոնաց ձեմարանիս՝ վեցեակ առաջին դասարանք սորին (յորոց Էրէս եւեթ բացեալ են տակաւին) կազմեն զայն մասըն՝ յորում բովանդակին ուսմունք և հրահանգք Դպրանոցական , այս ինքն է՝ պահանջիքն ի Ժառանգարաց Դպրոց կամ ի Դպրանոցայ , որք կոչին և ինչպէս Դպրանոց : Իսկ երեք քաջիւրաքայն ճեմարանական ուսմանց՝ որք բացցին հարկաւ ի դէպ ժամանակին , այսինքն յորժամ բացցին և մնացեալ երեքին դասարանքն դպրանոցականք , կամ յորժամ գտանիցին աշակերտք հմուտք հրահանգացն պահանջեցոյ , յուսումնաւարտ աշակերտաց վեցերորդ դասարանի դպրանոցին ձեմարանիս :

Յայտ իսկ է հասարակաց՝ զի նպատակ ձեմարանիս սրբոյ Էլմիածնի գոլով պատրաստել բարեկիրթ և քաջուսումն պաշտօնեայս Հայաստանեայց եկեղեցւոյ , և վարժապետս վկայեալս ի պէտս ուսումնարանաց ազգիս , հարկ ի վերայ կայր ապաքեն ընդունել յաշակերտութիւն սորին զայնոսիկ ի պատանեաց կամ յերիտասարդաց՝ որոց արդէն աւարտեալ իցէ գովութեամբ զընթացս ուսմանց իւրեանց ի թեմական դպրանոցս մեր . սակայն որովհետեւ թեմական դպրանոցք վեցեցուն վիճակաց Ռուսաստանեայցս Հայոց , որպէս և Դիւանիքի դպրոցքն ազգայինք որ ի Տաճկաստան և յայլ աշխարհս , չե ևս ցուցանեն յառաջադէմ զարգացումն այնպիսի՝ որով մարթանայցեն մատակարարել ուսումնաւարտ աշակերտս քաջահմուտս գիտութեանցն և լեզուաց դասախօսելոց ի բարձրագոյն դասարանս նոցին , Տեսչութիւն ձեմարանիս հարկադրեալ է առաջմ ընդունել յաշակերտութիւն սորին ոչ միայն զպատանիս՝ որք չիցեն աւարտեալ զուսումն իւրեանց ի դպրանոցան յայնոսիկ , այլ և զայնպիսիս՝ որք գայցեն ի Դիւանիքի կամ ի Դիւանիքի անուանեալ դպրոցաց :

Այսմ անհրաժեշտ հարկի պիտոյից անսալով տեսչութիւն ձեմարանիս սրբոյ Էլմիածնի , և տեսանելով զի օրքան զօր յաճախեն որք խնդրագիրն լինին մուտ գործել ի ձեմարան այսր , կարեւոր դատի յայտ առնել ամենեցուն , զի

Նախ , որովհետեւ շինուած նորակաւոյց ձեմարանիս շտանի զարդիս աւելի քան զայժմու թիւ աշակերտաց , սմին իրի վասն առաջիկայ ուսումնական տարւոյ , որոյ սկիզբն համարի մէկ Սեպտեմբերի , չլինի ընդունելութիւն նորամուտ աշակերտաց . իսկ վասն առաջիկայ 1876 ամին վաղագոյն յայտարարութեամբ ծանուցի ի վիճակս վիճակս թիւ և հանգամանք աշակերտացն որք կարիցեն ընդունելի լինել ի մին ի դասարանաց ձեմարանիս :

Երկրորդ՝ որովհետեւ ըստ կարգադրութեան վեհափառ Հայրապետին մերոյ մերձ ընդ մերձ հրատարակեցին նախագիծք ուսմանց ազգի ազգի վարժարանաց մերոց , Միականաց , Թեմականաց և Վանականաց , աշակերտք որ կամիցին մտանել յառաջին կամ յերկրորդ կամ յերրորդ դասարանս ձեմարանիս՝ պարտին քաջուսմունս լինել ի գիտութիւնս և ի լեզուս՝ որ ուսուցանին ի նոսա , որպէսզի ի գալստեա իւրեանց այսր հարցաքննեալք՝ կարողացնին ընդունելի լինել ի մին յառաջնոց դասարանաց ձեմարանիս :

Երկրորդ , որովհետեւ ամենայն աշակերտք ձեմարանիս ձրիավարժք են , ոչ պահանջի ի նոցանէ հատուցումն թողակի՝ ոչ մեծ և ոչ փոքր :

սակայն եթէ ոք ցանկանայցէ աղղափարաբար ունենլ ի ճեմարանի սատ որդեգիր կամ սան զոր իւրովը ծախիւք, պարտական է հատուկ ցանկ վաննորա ամբստ ամէ բուսկիս արծաթոյ երէս հարիւր :

Զարբորդ, ամենայն խնդրագիրք զընդունելութենէ աշակերտաց պարտին գալ յանուն Տեսչի ճեմարանիս, ընդնոսին և վկայագիրք ուսմանց և բարի վարուց աշակերտացն, որպէս և վկայագիրք ծննդեան և մկրտութեան, և պատուաստի ծաղկին :

Հինգերորդ, յառաջին դասարան ճեմարանիս մտանն պատանիք՝ որոց չափ հասակին չիցէ պակաս քան զչորեքտասան ամն . իսկ որք աւարտեալ իցեն զընթաց ուսման իւրեանց ի միում ուրեք ի միջնակարգ կամ ի թեմական դպրանոցաց, և կամիցին մտանել ի չորրորդ կամ ի հինգերորդ դասարանս ճեմարանիս, չպարտին պակաս լինել հասակաւ քան զվեցտասանամեայս և ոչ աւելի ունիցին քան զամն 18 :

Վեցերորդ, ուսուցիչ ի ճեմարանիս տեւ յընթաց ողջոյն տարւոյ՝ բաց ի կիւրակէից և ի տօնից :

Եօթներորդ, աշակերտք երկը դասարանացն առաջնոց՝ որք չցուցանիցեն յառաջագիմութիւն ինչ, եթէ չդատիցին արժանիք ի բաց արձակելոյ՝ կարեն մնալ ի նոյն դասարանս այլ ևս տարի մի միայն . իսկ յայլ ի դասարանաց՝ ի սակաւ դէպս և եթ առնի թոյլտուութիւն այնպիսի, այսինքն յորժամ պատճառ չարգանալոյ աշակերտին լեալ իցէ երկարատեւ հիւանդութիւն, կամ այլ ինչ այնպիսի . ապա թէ ոչ ի բաց արձակի :

Ութերորդ, մանրամասն կանոնք և սահմանք ճեմարանիս հրատարակեսցին տպագրութեամբ ի դէպ ժամանակի՝ ըստ տնօրինելոյ վեհափառ կաթողիկոսի :

Իզմիր, 4 Սեպտեմբեր 1875

Յարգոյ խմբագիր Արշալոյ՝ լրագրոյն .

Մեծազատակ ծերունին Գաբրիէլ Պատկանեան՝ իր երկասիրած «Մըմունջը Յիսուսի» բանաստեղծական տետրակէն, ձեր միջոցաւ տեղւոյս ընթերցատան հինգ օրինակ նուիրած ըլլալով՝ կաղաչեմք որ մեր շնորհակալեաց հաւատին ալ ձեր պատուական լրագրոյն հանրաթիւ թեւերովը բարեհաճիք իրեն հասուցանել :

Անդամք տնօրէն խորհրդոյ
Հայ Ընթերցատան :

ՅԱՆԱՅՈՒՆ ԽՈՒՐԻՔ

Զմիռնիս, 6 Սեպտեմբեր :

Ի քաղաքիս առայժմ չորս վաշտ բէտիֆ զորք կը գտնուին, որ պատերազմի վսեմ նախարարին հրամանացն կըսպասեն՝ ապստամբութեան սպառնգն երթալու համար : Ասոնք՝ Զմիռնոյ, Այալոնի, Գուլայի և Ուշաքի բէտիֆաց վաշտերն են, որոց վերայ յաւելցնելու է Մուղլայէն հասեալ երկու զորազնդերն :

Յիշեալ բոլոր բէտիֆներն երեքշաբթի օրն զինուորական պոյոյտ մի ըրին և Յրանկաց թաղէն ու քաղաքիս գլխաւոր փողոցներէն անցնելով՝ թիրփիւրի նորաշէն ճանապարհէն վերադարձան ի զօրանոցն :

— Զմիռնոյ քաղաքապետական խորհուրդն (Պէլէտիէ) երեքշաբթի օրուան իւր նիստին մէջ վերջապէս ընդունեցաւ մօսիւ կիտ ֆրէսթէն գաղղիացի պատուաւոր անձին առաջարկութիւնն ի մասին գործառնութեան քաղաքիս սպանդանոցին (սպահանէ) : Մօսիւ ֆրէսթէն որ զօրաւոր ընկերութեան մի տնօրէնն է ի Կ. Պոլիս, որուն սպանդանոցին գործառնութիւնն ևս ստանձնեալ է, մօսիւ ֆրէսթէն, կըսեմք, տարին 3250 օսմանեան լիւա պիտի վճարէ Զմիռնիոյ քաղաքապետական խորհրդոյն, և պատուական սպանդանոց մի պիտի շինել տայ, որոյ համար առ նուազն 14.000 լիւա ծախք պիտի ընէ : Ի լրանալ պայմանաժամուն այս արտօնութեան, որ շնորհեալ է 25 ամաց համար, յիշեալ սպանդանոցին շէնքը պիտի վերադառնայ քաղաքապետական խորհրդոյն Զմիռնոյ .

նայ քաղաքապետական խորհրդոյն Զմիռնոյ . որուն մօսիւ ֆրէսթէն արդէն յանձնեց 3000 օսմանեան լիւա վանն երաշխաւորութեան :

— Քաղաքիս Ռուսաց հիւպատոսարանը անցեալ ամաց 30ին սովորական փառաւոր հանդիսիւ կատարեց՝ օգոտաւ Աղէքսանդր կայսեր անուանական տօնախմբութիւնը : Երեկոյին հիւպատոսարանին ճակատը փառաւորապէս լուսաւորեալ էր կաղով :

— Եգիպտոսի իշխանութեան արտաքին գործոց տեսուչ վսեմ Նուպար վաշան, որ յեւրոպա կը գտնուէր հանքային ջուրերը մտնելու համար, անցեալ ամաց առաջի օրերն վերադարձեր է յեգիպտոս :

— Կըլեմէթ թէ Բարձրագոյն Դուռն, ըստ խնդրոյ Կ. Պոլսոյ ազգային Պատրիարքարանի, Մէծիարիէ կարգին երրորդ աստիճանի չքանչան շնորհեր է գերաւ տէր Մատթէոս ծայրագոյն վարդապետին, որ Տրապիզոնի Առաջնորդ է :

— Ի Կ. Պոլսոյ կը գրեն թէ՝ սուրբ էջմիածնայ Միաբանութենէն հրաժարեալ Սանտալճեան Ստեփան եպիսկոպոսն, որ ի յիշեալ մայրաքաղաքն երթալով Պալատու Ս. Հրեշտակապետ եկեղեցւոյն քարոզիչ կարգուած էր, յանցելուն օգտափութեան պատճառանօք մեկնել է, և կըսուի թէ ի վէճնա գացեր է :

— Հասարակօրէն կը կարծուի թէ՝ որ ազգի մէջ որ շատ լրագիրներ կը հրատարակուին, նոյն ազգը յառաջագիմութեան շաւղին մէջ կը գտնուի : Այս կարծիքով կուրախանաւք, լսելով թէ իմօտ առուրս երկու հայերէն նոր օրագիրներ հրատարակիլ սկսեր են ի Կ. Պոլիս . յորոց մին՝ Միւսթա անուն զաւեշտական թերթ մըն է և միւսն՝ Լիւթիի անուն քաղա. օրագիր մի :

— Յայտնի է թէ հայկազն վսեմ թընկեր Յալէր փաշան՝ բարձրագոյն հրամանաւ, հեռագրաց և թղթատարաց ընդհանուր տնօրէն կարգեցաւ : Նորին վսեմութիւնն իւր պաշտօնն ի գործ դնել սկսելուն պէս, կըսէ Լա թիւրքի օրագիրն, փութացաւ չըջաբերական նամակ յուղարկել տէրութեան ամեն գրատանց տնօրէններուն խնդրելով նոցանէ որ ամեն ջանք ի գործ դնեն իրենց պաշտօնն ճշգիւ և կանոնաւոր կերպիւ կատարելու : Միանգամայն կը պատուիրէ նոցա հակել, որպէսզի յուղարկումն և ընդունելութիւնն նամակաց և հեռագիրներուն թէ մասնաւոր է եղեր և թէ պաշտօնական, կանոնաւոր արագութեամբ կատարուին, և հասարակութիւնն գանգատ մի չունենայ ընելու իւր թըղթակցութեանց անկանոն ընթացքին վերայ : Շրջաբերական նամակն կը յաւելու թէ ընդհանուր վարչութիւնն խստիւ պիտի ըննէ և պիտի իմանայ թէ իւրաքանչիւր գործակալ ինչ կերպիւ կը կատարէ իւր պարտքը, որպէսզի կարող լինի վարձատրութիւններ սահմանել կամ պատիժներ տալ իւրաքանչիւրոյն իւր արժանեացը և իւր ընթացքին համեմատ :

— Սուրիայէն հասած վերջին լրոց նայելով՝ քոլէրան ճէպլիէ մէջ կըսիրէ . ուր երեան ելլէ՝ ի վեր մինչև անցեալ շաբաթ, այսինքն յընթաց 35 աւուրց, 300էն աւելի մեռնող եղեր են : Հայէպի մէջ՝ Օգոստոս 19էն մինչև ի 24, 99 մահաբեր դէպք տեղի ունեցան ի վերայ 248 քոլէրական հարուածոց : Այս տարափոխիկ ախտը կը շարունակէ միշտ իւր հարուածները Այնթապի մէջ և մեռնողներուն թիւը 30ի կը հասնի օրը : Քոլէրան Տէրբի մէջ ևս երեան ելլաւ, որ գիւղաքաղաք մըն է Հայէպի գաւառին ներքին կողմը :

ԱՌԵԻՏՐԱԿԱՆ

Բամպակէն այս շաբթու միայն 60 հակ վաճառեցաւ . այսինքն 20 հակ չըբըբը հին ապրանք 340 զուրուշի և 40 հակ հին Ատանա՝ 307ի կենդինարն :

Աֆիօնը գիւրավաճառ է միշտ : Նախընթաց և այս շաբթու գրեթէ 150 կողով վաճառեցաւ 132—137 զուրուշի չէքին : Ի չուկայի մերում իւր 1100 կողով պատրաստ աֆիօն գտանի :

Փալամուտը երթալով կիլիկի . այսօրուան գի-

նը՝ չքանուած ապրանքին համար, 100—118 զուրուշի է ըստ տեսակին :

Ոչխարի բուրդէն 500 կենդինար ծախուեցաւ 337 1/2 զուրուշի կենդինարն :

ԺՕՐԺ ՍԱՆ ՖԼԱՎԻ

Ուրաժայ 400 երեսներէ բաղկացեալ բարոյական գեղեցիկ վիպասանօրիւն մըն է . գոր յարգոյ պարոն Գ. Մսերեան ուսումնական երիտասարդ բարգմաւես է ի գաղղիարեհն ի Հայ աշխարհաբար լեզու հանդերձ կենսագրութեամբ հեղինակին :

Ի լոյս ընծայեցաւ ի Զմիռնիս, ի տպարանի Տե. տեհան 1875 : Գին՝ 7 դանեկան :

ՀԻՒՆՆԴԻՆ ԲԱՐԵԿԱՍԸ

ԴԵ ՂԱՆԱՏԻ ՀՈՒՆՆԴԻՆ

ԶՂԱՏԻՆ ՀԻՒՆՆԴԻՆ ԴԻՄԻՏՐԻՆԻ

Մարդոս զղային դուրսեան (Կիւրի) շատ յոգնած լալը ստակալի ախտ մըն է և զիջելուն ամենափոքրիկ շարժումը կամ զգուրութիւնը վշտալի է յայտ . վասն զի ուր գտնուել է անոր դէպքը . — Միակ դեղը այս է . քիչ խմ գինի, դարեչուր, և ոչ ինչ ըմպիչք . և աւելի աղէկ կըլլայ որ բուրդովին հեռանա անոցմէ, և ամենեւին չիմաս . նմանապէս խաչմէ մի խմեր, և անտեղ թեթեւ թէյով (չա) գոհ եղիր : Կարելի եղածին չափ մաքուր օր ծծէ ամեն քիչեր իմ դեղահատերէս երեք կամ չորս հատ կըլլէ, շատ միս կեր և համեմունք (սոլոյ) հեռի կեցիր : Եթէ այս օգտակար կանոնները ճշդութեամբ ի գործ դնելու ըլլաւ, միտք չուտով պիտի հանգստանայ, մարմնիդ առողջ պիտի ըլլայ և պիտի մոռնաս թէ զղաց շարժումն ունեցար :

ԱՆԿԱՐԿԻՍԻՒՆԻՔ ԵՐԱՎԱՄԱՆՑ

Այս գործարանաց վերաբերեալ ամեն հիւանդութեանց մի թէ կը կարգուի չափէն աւելի ջրակից կըլլան կամ բաւական չեն ըլլար, թէ բարեւ կամ աւագ երկիւմանց կը հասնին կամ թէ անոց մէջցաւեր կը գոյանան մէջքին համապատասխանած մալը : Այս ամեն հիւանդութեանց ժամանակը պէտք է Հոլոուէի դեղահատերը աւելու տպելու հրահանգաց համեմատ և անոր սպեղնիովը լեզու երկիւմանց վարի կողմը անկողին մտնելու ժամանակը : Այս դարմանը անմիջակաօ օգտութիւն մի պիտի մատուցանէ, այնինչ որ եւ զեղերը զուր տեղը գործածուած պիտի ըլլան :

ՍՏԱՄՈՒՍԻ ԱՌՈՒՆԻԸ

Ո՛ր և է դեղ մի չկրնար ստամոքի գործութիւնը նորոգել և աղէկցնել զայն շուտով՝ ինչպէս այս դեղահատերը . որոնք անբաւականութեան կամ վատթար կերակուրէ պատճառաւ ընթերցելութիւնը կը լինեն և կը հասնին ի լեւորդ (Գաւ Գէյթ), որուն գործողութիւնը կը կարգադրեն . զիջելու ստատիկ ձգան (գֆֆ) դեպքերու մէջ սքանչելի ներգործութիւն մի ունի և լեւրի ու ստամոքի ամեն անկարգութիւնները միշտ կը բժշկէ :

ԲՈՒՐՈՒՄԻՆ ԹՈՒՐԿԱՆԱՅԻՑ (ԴՈՒՆԻՒՄ) ՀԱՁ ԵՒ ՀԱՐՈՒՆԻՑ

Հիւանդութեան վերաբերեալ գործարանաց հիւանդութիւնը ամեն ախտէն աւելի յաճախ կը պատահի և երբեմն աւելի վատագուր է : Ասոց գործողութեանց անկարգ ընթացքին առաջինը շանները կրնան միշտ կարգադրուիլ Հոլոուէի հոլալուր դեղահատից միջոցաւ : Ասոնք շուտով կը դարմանեն արեան ուր և է ստամոքիակայ անշարժութիւնը, կը թեթեւանան խոցած շնչառիկները, կը բարեկանան շնչառութեան սաստիկ արագութիւնը և կարողութիւնը կուտան շնչառողին ու թոքերուն դիւրութեամբ ու կանոնաւորապէս գործելու : Այս դեղահատերը՝ իրենց մաքրողական գործութեամբ կը սրբեն արեանը ամեն աղտոցութիւններէն, և այս եղանակաւ կը զօրացնեն զգրութիւնը (Կիւրի) ընդդէմ ծիւրակաւ ախտի, շնչառողութեան, և ոչ ինչ թոքային տկարութեանց :

ՏԿԱՐԱՑԵԱԼ ՄԱՐԴԻՍԵՆ ԲԱՐԵԿԱՍԸ

Տկարութեան, թուրութեան և լեղացաւութեան դէպքերու մէջ, որոնք որ և է բնական կամ գերբնական չափազանցութեան յառաջ եկած են, այս դեղահատից պիտի լինէ և նորոգիչ ներգործութիւնը մեծապէս օգտակար է . քանզի մարտողութիւնը կը վերահաստատէ, մարմնոյն ամեն հիւթոց թափումը կը կանոնաւորէ, զղային դուրսեան կը զօրացնեն, հիւանդին միտքը կը յարգարէ և վերապէս առողջութիւնը ձեռք կը բերէ :

Հոլոուէի դեղահատերը ամենէն օգտակար դեղերն են հիւանդութեանց համար :

Հիւանդութիւնն,	Յօդադատութիւն,	Թորացաւութիւն,
Մախային ախտ,	Տեսաւատութիւն,	Ցաւ որովայնի,
Խիթ (սոնճէ),	Ջրգողութիւն,	Միզարգեղութիւն,
Հարուրդ,	Անարողութիւն,	Բորբոքում,
Ծիւրակային ախտ,	Գաւուր,	Ախտ ընդերաց,
Թանջ (սֆանքթի),	Բարակիւն սրտի,	Անկանոնութիւնը կախող,
Խղիւ պարանոցի,	Փար կամ խիճ միզա-	Նանց,
Վերնոտութիւն,	Նոցի,	Մորթային հիւանդութիւն,
Լեւրի հիւանդութիւն,	Գլխացաւութիւն,	Թիւնք,
Փողպատ,	Ափողկոնական ախտ,	Խոցողութիւն :

Գիտեալ արժան է որ սակեալ հրահանգներ կան ամեն լեզուով որոյմէ մէկ հատ կը գտնուի իւրաքանչիւր տուփին մէջ ի տեղեկութիւն հիւանդաց, ամեն պարագայից մէջ :

Այս դեղահատերը, որ կըլինուին Հոլոուէ բժշկին անձնական վերատեսչութեամբ, կը վաճառուին իւր գործարանը ի Լոնտոն, Օքսֆորդ կոչուած փողոցը թիւ 533, ի գին 1 և 1 ուկն շեքլին, 2 3/4 և 4 1/2 շեքլին տուփը, ըստ մեծութեան տիպի :

Խմբագիր—տէր լրագրոյս,

Ղ. Կ. Պ. Պալատալիան :

Ի ՏԳԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱՆՈՒՍՈՑ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ